

רב ארי קילסון: מראי מקומות- נדרים דף ע"א

(א) **נתגרשה בו ביום נתארסה בו ביום- כ' הר"ן דע"כ מיירי דהי' בו ביום, דמתני' מיירי בשמע ארוס או אב, וביום שלאחריו יהי' מיד מקויים, וא"כ ע"כ מיירי בנתגרשה ונתארסה בו ביום. והק' בשיעורי ר' דוד (קל"ז), בשלמא נתגרשה בו ביום, צריך להיות כן דאל"כ נמצא דהחריש לה ביום שמעו ומקויים. אבל אם שמע הארוס וגירשה בו ביום, למה צריכה לתארס בו ביום, הרי הארוס השני לא שמע נדר זה, וא"כ למה אינו יכול להפר הנדר ביום אחר כששמעו. וביאר "ואפשר לומר דכיון שארוס האחרון צריך לזכות את זכות הפרה שהי' להראשון בשעה שגירשה, והראשון הא הוי לי' זכות רק בו ביום, לכן אף לארוס שני איכא נמי רק אותו זמן, כמו הראשון". וע"ש שהביא מהגר"א קטלר, דהא דבעינן דוקא שתגרשה ונתארס ביום שמיעה דראשון, הכוונה הוא רק שתארס ביום שמיעה דראשון, אבל לא בעינן דליפר באותו יום. וביאר שהוא מפני שהנדר צריך ליכנס לרשות ארוס שני ביום שמיעתו של הארוס ראשון, שעדיין לא נפסד זכות הפרתו, ובנתארסה לאחר יום שמיעת ראשון הרי כבר ליכא הפרה להראשון. אבל כיון דקיבל זכות הפרה של הראשון, שוב אי"צ להפר דוקא באותו יום, שהרי ארוס השני עדיין לא שמע, וא"כ לא החריש לה ביום שמעו, והי' צריך לארס ביום שמיעת הראשון רק כדי לקבל זכות הפרה של הראשון. [וע"ע למטה כעין קו' זו בעמוד ב' מהרש"ש ומה שתי' שם.]**

(ב) **נתארסה בו ביום- כ' הריטב"א, "פירוש, אע"ג דלא הוה לה למעבד הכי לכתחלה עד שתמתין ג' חדשים", מ"מ אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה. ומבואר מדברי הריטב"א דהבין דבא התנא לאשמיענו דין זה במה שנקט "נתארסה בו ביום" [ולפ"ז נפלה קו' הג"ר דוד שהבאנו לעיל, דמדברי הריטב"א מבואר דבעצם לא הי' צריך להיות האירוסין באותו יום דוקא, ונקט הכי לאשמענין חידוש צדדין]. וע' במשנה למלך (נדרים י"א, ח') שהביא מהתוספתא דאי' דבשניות אין בעליהם יכולים להפר נדריהם. ויש לעי', מ"ש דין מתני' מדין שניות, הרי איסור דרבנן הוא להנשא לה, וע' מש"כ הגר"א יפהן שם לחלק. אולם ע' בביאור הגר"א (אה"ע י"ג, י"ב) דכ' דמתני' ר' יוסי היא דיבמות דס"ל דבארוסה לא אמרי' איסור הבחנה, וא"כ לדבריו אין ראי' דחלוק משניות [אבל לכאן אין ראי' להיפוך, די"ל דלא הי' רצה לפרש דמתני' מיירי בעוברי עבירה]. וע"ע במרחשת (חלק ב', סי' ב', אות ו') שג"כ העיר כן, וכ' דמיירי דכבר כ' הגט ג' חדשים קודם הגירושין, וכ' דמונין הג' חדשים משעת כתיבת הגט, ושפיר לא עבר כלום איסור הבחנה.**

(ג) **דלמא הני מילי שלא נראו לארוס ראשון, וכו'-הק' בשיעורי ר' דוד (אות קלא), הרי מבואר בגמ' דצריך ב' ריבויים, א' לנדרים שלא נראו לארוס, וא' אף לנדרים שנראו לארוס. והנה, לכאן נדרים שלא נראו לארוס הם כמו סתם נדרים שנדרה בהיות אצל האב לחודי'. וכיון דהדין הוא דאף נדרים שנדרה כשהיתה פנוי', עכשיו שנתארסה האב צריך שותפותי' של הארוס, א"כ לכאן פשוט דה"ה בכה"ג כן, דאין חלוק משאר נדרים שנדרה כשהיתה פנוי', וודאי הארוס השני צריך להפרם. ותי', דאף דנדרים אלו לא נראו לארוס ראשון, מ"מ, הא בעינן לדין נתרוקנה לומר שהאב יכול להפרם כשמת או גירשה הארוס ראשון. וא"כ, כיון דנתרוקן לרשות האב, א"כ י"ל דמה שהאב מפר אותן נדרים בעצמו הוא בין מכחו ובין מכח הארוס, שיש לו כח של הארוס ראשון להפר נדרים. וא"כ, שפיר הי' שייך לומר דאף עכשיו דנתארסה, אי"צ הארוס השני להפר אותן נדרים, דבאותן נדרים האב יש לו כח ידי' וגם כח ארוס, קמ"ל קרא דאף בכה"ג ג"כ צריך הארוס השני.**

לימוד מסכת נדרים מוקדש על ידי משפחת מרמלשטיין

לזכות כל החיילים ולשמירה על עם ישראל

- (ד) **ודלמא הני מילי בנדריים שלא נראו לארוס ראשון- וכ' הר"ן, דלפי ה"א זו לא יהי'** הארוס השני יכול להפר נדרים שנראו לארוס ראשון. ומה יהי' הדין, כ' הר"ן ב' מהלכים. א', דהאב יכול להפר לבדו, דכיון דהארוס אחרון כמאן דלית' דמי, שוב יכול האב להפר לבדו. ב', דכיון דאין הארוס יכול להפר, א"כ גם האב אינו יכול להפר, שהרי אינו יכול להפר אלא בשותפות האב. וע' **בשיעורי ר' דוד** (בריש נערה המאורסה, אות א') שכ' לחקור בהא דהאב מיפר בשותפות הארוס. האם הביאור הוא דבעצם יש לו זכות להפר לעצמו, וכמו קודם שנתארסה הי' לו זכות זה, גם עכשיו בעצם יש לו זכות זה, אלא דשותפות הארוס מעכבו מלהפר בעצמו, ולכן צריך ג"כ הפרת הארוס. או דלמא, כיון שנתארסה הוי כמו יציאה קצת מרשות האב לענין נדרים, ובאמת אין לו היכולת להפר נדרים בעצמו עוד. וכ' דהנפק"מ יהי' היכא דמאיזה טעם אין הארוס יכול להפר, אז אם אמרי' דזכות הפרה של הארוס מעכב זכות האב, אבל בעצם יש להאב הכח להפר בעצמו, א"כ בכה"ג אין שום עיכוב, ויכול להפר בעצמו. אבל אם אמרי' דכיון דנתארסה שוב אין להאב הכח להפר נדרים, דהא יציאה מרשותו קצת, א"כ מה דהארוס אינו יכול להפר נדרים אין זה מוסיף כח להאב, וא"כ לא יהי' יכול להפר נדרים בעצמו. וכ' (שם אות ד') דלכאור' ב' צדדים אלו של הר"ן הם ב' צדדי החקירה, דלהצד דיכול האב להפר בעצמו, הרי מבואר שיש לאב כח עצמי להפר נדרים. אבל להצד דאין האב יכול להפר נדרים בעצמו, אלמא שצריך צירוף עם הארוס כדי להפר הנדרים. אלא דכ' שיש לדחות, דאולי כ"ע ס"ל דהאב צריך לכח הארוס בכדי להפר נדרים, אלא דבכה"ג נחשב דבאמת יש לו כח של הארוס, דהא נתרוקנה כח הארוס להאב, וא"כ שפיר מיפר נדרים עם כחות דילי' וכחות דארוס הראשון שירש. **אולם בעצם ספק של הר"ן** אם האב יכול להפר בעצמו או לא, הק' **הקרן אורה** (סוד"ה והר"ן) "ולא הבנתי מה שנסתפק הר"ן... אם האב לחודי' מיפר בנדריים שלא זכה בהן ארוס אחרון, דהא מוכח משמעתין דלב"ש אב לחודי' מיפר", ומהכ"ת לעשות מח' חדשה בין ב"ש וב"ה בזה.
- (ה) **שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת ונתארסה בו ביום- כ' הר"ן** דמה דנקט הברייתא בו ביום הוא משום דהא שמע האב, ואם לא הפר בו ביום, נמצא דהחריש לה וקיים הנדר. ותמה **המלא הרועים**, הא שי' בית הלל הוא דכיון דשמע האב מעיקרא, והיפר, הרי שוב אין יכול להפר בו ביום, דאין הנדר נתרוקן לו, משום דמקלש קליש ואינו ראוי להורישו, וא"כ מה שייד לומר דכיון דשמע ולא הפר הרי קיים, הרי לא הי' יכול להפר. וכ' דאולי כיון דחלק זו של הברייתא אתא גם לפי ב"ש, לכן נקט בו ביום, דלפי ב"ש הי' יכול האב להפר.
- (ו) **אביה ובעלה האחרון מפירין נדרים- הק' הר"ן**, למה יכולין להפר נדרים, הרי שי' ב"ה הוא דאין נדר זה נתרוקן לאב, כן דמקלש קליש ע"י הפרת האב, וא"כ אם האב אינו יורש זכות להפר אותו נדר, א"כ ממי זכה הארוס שני. ותי' הר"ן דהאי ארוס אחרון ככרע' דראשון הוא, וכע"ז לאו אנתוקי הוא, דמארוס לארוס הוא, וא"כ שפיר מצי אב ובעל להפר. וע' **באור שמח** (נדריים י"ג, כ') שהבין דארוס שני הוי המשך ממש של הארוס ראשון, ולכן צריך דוקא שיפר הארוס שני ביום שמיעה של הארוס ראשון, משא"כ האב שירש מארוס אין צריך להפר ביום שמעו של הארוס, דהא רשות חדשה היא ואינו המשך רשות הארוס. אולם ע' **בחזו"א** (אה"ע קל"ו, בפרקין אות ד') שכ' דמש"כ הר"ן דשני כרע' דראשון לאו דוקא, אלא דהאב יש לו זכות להפר נדרת בתו, אלא דאינו יכול בעצמו נדר שהי' כבר חל עלי' דין השותפות, דכבר נעשה בה מעשה של השותפות. וא"כ, הארוס שני זכי מכת האב, דהא האב זכה להיות מיפר בשותפות, והארוס השני הוי דין א' עם הראשון, ועכשיו יכול הוא להיות השותף.
- (ז) **למאי נפק"מ, כגון שנדרה ושמע בעלה וגרשה ואהדרה ביומי' וכו'- כ' הר"ן** דמה דנקט ביומי' הוא משום דאי אהדרה למחר פשיטא דלא מצי מיפר, כיון שעבר יומו של שמיעה. ואע"ג דבסוף היום לא הי' ברשותו דבעל. וכ' **האפיקי ים** (א', י"ז, ד') דמבואר מדברי הר"ן דשתיקה לאו מטעם הקמה היא, דאע"ג דלא הי' יכול להפר, מ"מ נתקיים הנדר כיון שלא הפר הנדר באותו יום [ולכאור' הי' יכול להוכיח כן מדברי הר"ן על המשנה שהבאנו לעיל, ואולי אינה ראי', דהא יכולין לפרש המשנה כהריטב"א, או כר' אהרן, ע"ש]. והק' דלכאור' זהו דלא כדברי הר"ן לקמן (ע"ט) דטעם שתיקה ביום שמעו הוא משום הקמה. וכ' לחדש שבאמת יש ב' דינים בשתיקה ביום שמעו, באמת הא דחידש התורה דשתיקה ביום שמעו הוי הקמה הוא משום דאנן סהדי דכוונתו לקיים, אלא דכיון דגזרה התורה דהוי הקמה, ה"ה אפי' היכא דאין שייך האנן סהדי, דגזה"כ הוא. וכ' דיש נפק"מ לדינא בין השתיקות, לפי מש"כ הרמ"א (יו"ד רל"ד, כ"ג) דהיכא דמקיים הנדר, שוב אינה יכולה לשאול על הנדר, אבל היכא דרק שתק, יכולה לשאול. וא"כ, אם יכולין לומר דאנן סהדי דקיים, א"כ אינה יכולה לשאול, אפי' אם רק שתק. אבל אם מה דשתק הוי הקמה הוא רק משום גזה"כ, א"כ שפיר יכולה לשאול.

(ח) **ואהדרה ביומי' - כ' הר"ן דאהדרה לאו דוקא, וה"ה אחר, אלא מילתא דשכיחא נקט.**
 והק' הרש"ש, למה בעינן שיהי' באותו היום, מ"ש מהא דאי' דמת הבעל נתרקנה רשות להאב, ואפי'
 אם ישמע ליום אחר יכול להפר באותו יום. וכ' דלכאו' צריך לחלק, דשאני הכא דהארוס השני הוא
 כרעי' דארוס
 הראשון, ולכן צריך להיות באותו היום ממש. **וע' בחי' ר' שמואל (י"ח, א')** שהביא מהאור שמח
 שהק' מכאן לשי' הטור, דס"ל דהיכא דמקיים נדרו וחזר
 ושאל על הקיום ביום אחר, דשוב יכול להפר, דלא אמרי' דהוי כמו שתיקה ביום שמעו, אלא דדומה למי
 שאינו יודע שהי' יכול להפר. ומ"ש הכא, דגירשה, וכיון שכן לא הי' יכול להפר הנדר, למה זה אינו ג"כ
 נחשב כמו מי שאינו יודע שיכול להפר. **וע' בדרכי דוד (סט. ד"ה ואיין)** דכ' לחלק, דבגירשה הרי באמת
 שייך הדין דיום שמעו, אלא שהוא בפועל אינו יכול להפר הנדר, שעכשיו אינו בעלה. אבל בציור
 דהטור, החסרון הוא מצד הנדר עצמו, דעכשיו הנדר אין שייך לדין יום שמעו כלל, וא"כ שפיר י"ל דלא
 חל הדין יום שמעו עליו.